

דיני ממונות בשלשה

פרק ראשון סנהדרין

ג.

עין משפט
נר מצוה

שנאמר משפט אחד יהיה לכם. ממונות כנפשות וכיון דכתיב דרישה וחקירה זדיני נפשות דכתיב (דברים יג) ודרשת וחקרת הוא הדין לדיני ממונות: **שלא תנעול דלת.** שימנעו מלהלוות שמא יכפור והעדים יטעו ולא תהא עדותן מכוונת ויפסיד. והכא נמי שמא לא ימצא מומחין לכופו לדין: **אלא מעסה טעו.** הדיקות זדיני ממונות לא ישלמו דכיון דזרשות רבנן קא נחתי הוה להו כמומחין וכל המומחה לז"ד אס טעה פטור מנשלא כדלקמן בלחוד דיני ממונות (דף גז). הא שאינו מומחה חייב: **כל שכן שאסה נועל דלת.** דסבר ללמא טעו זי דינא ופטרי ליה ומפסידנא: **אי הכי.** כדבדולאות והלואות שלשה זעין למה ליה לרבי אבהו לאוקומה למתניתין כגמיה דין קמני [ג:]: **סרטי קמני.** מלי למימר דיני ממונות דהיינו הודאות והלואות שלשה כל דהו וגזילות וחבלות זג' מומחין ומשום דחלוקין זדיניהן לא כלליניה זחד כללא: **ועוד.** אי חדא קמני למה לי למיתני תרי זמני שלשה הכי איבעי למיתני דיני ממונות ספן גזילות וחבלות זג': **סרטי קמני.** דולאי ג' זעין דעירוב פרשיות כתיב כאן ומיהו זהדיוטות סגי משום דרבי חנינא [ס:] והכי קאמר דיני ממונות דהיינו הודאות והלואות שלשה הדיקות וגזילות וחבלות שלשה מומחין: **מדאורייתא חד נמי כשר.** זבדולאה והלואה דכתיב תשפט לשון יחד ואין עירוב פרשיות כאן ומתניתין ודאי תרתי קמני כדאמרן ומיהו שלשה זבדולאות והלואות לאו מדאורייתא אלא מדרבנן: **גזירה משום יושבי קרנות.** תגרין שאין זקיאין זטיב

דינין וזכה את החייב ויחייב את הזכאי: **דגמירי.** ששמע מחכמים ומדדיין הלכות דין מלוה: **טעו לא ישלמו.** דהא זרשות נחתי אפי' מדאורייתא: **כל שכן דנפישו יושבי קרנות.** דלא איכפת להו למיגמר: **לרצא.** דלמר מדאורייתא תלתא זעין לית ליה דשמואל דלמר דיניהן דין: **זיס דין חלוף.** שעברו על תקנת חכמים: **היינו נוק היינו חבלות.** מאי קרי נוק ומאי קרי חבלות הא נוק אחד מחמשה דברים של חבלות הוא [ז"ק פג:]: **וליתני חבלות ולא זעין נוק:** **חאי נוק נמי היינו חבלות.** דשור תס שחבל אינו משלם חצי נוק וכיון דתנא חבלות אף חאי נוק זנתשמע: **חבלות ממונה הוא דלפחותיה דמי.** חאי נוק קנסא הוא דקסמ: **שוריים אינם נוגחים ולא היה לבעלים לשמרו כל זמן שלא הועד ולא זעין לשלומי מידי אלא קנסא הוא דקנסיה רחמנא כדי שירצה זשמיית שוריים: פלגא נוקא ממונה.** זפרק ארבעה אבות [ז"ק דף טו]. פליגי זה דקסבר סתם שוריים נגחיים הם ומדינא כולוהו זעין לשלומי דהוה ליה למינטריה ורחמנא הוא דחס עליה: **שאינו**

שנאמר משפט אחד וגו'. ואם תאמר ת"ל דעיקר דרישה וחקירה זעדים וזממין כתיב זפרשת שופטים זדיני ממונות וזדיני נפשות וי"ל דמכל מקום לא הוה מזכירין דרישה וחקירה זשאר דיני ממונות אלא דווקא זעדים וזממין אי לאו דכתיב משפט אחד: **שלא תנעול דלת בפני לוויין בו'.** גזילות וחבלות וכזבת אשה וירושות ומתנות זכולוהו נמי לא זעין דרישה וחקירה כדי שתנעול דלת זפני גולנין ואם תאמר מהאי טעמא לא ניבעי מומחין זגזילות וחבלות כמו זבדולאות והלואות ויש לומר זלגבי מומחים לא שייך למיחס זיה כמו זה זדחששא מועטת אדס נמנע מלהלוות לחזירו אס לא ימצא זדיין מומחה לגבות חובו אכל גזילות וחבלות יודע הגולן זשיטריה הנגול אחר המומחין עד שימצא לדון עם הגולן ועי"ל זגזילות וחבלות נמי זעו דרישה וחקירה ולא ממשעינן אלא הודאות והלואות והא דמוקי זריש אחד דיני ממונות (לקמן דף גז):

שנאמר משפט אחד יהיה לכם ומה טעם אמרו דיני ממונות לא בעינן דרישה וחקירה כדי שלא תנעול דלת בפני לוויין אלא מעתה טעו לא ישלמו כל שכן אתה נועל דלת בפני לוויין אי הכי תרתי קמני דיני ממונות בשלשה הדיקות וגזילות וחבלות בשלשה מומחין ועוד ג' שלשה שלשה למה לי אלא אמר רבא תרתי קמני משום דרבי חנינא רב אחא בריה דרב איקא אמר מדאורייתא חד נמי כשר שנאמר **בצדק תשפוט עמיתך אלא משום יושבי קרנות אטו בתלתא מי לא הוה יושבי קרנות אי אפשר דלית בהו חד דגמיר אלא מעתה טעו לא ישלמו כ"ש דנפישו יושבי קרנות מאי איכא בין רבא לרב אחא בריה דרב איקא איכא ביניהו דאמר שמואל ג' שנים שדנו דיניהן דין אלא שנקראו בית דין חצוף לרבא לית ליה דשמואל לרב אחא בריה דרב איקא אית ליה דשמואל: נוק וחצי נוק וכו': נוק היינו חבלות משום דקא בעי למיתנא חצי נוק תני נמי נוק שלם חצי נוק נמי היינו חבלות תנא ממונה וקמני קנסא הניחא למאן דאמר ד"פלגא נוקא קנסא אלא למאן דאמר פלגא נוקא ממונה מאי איכא למימר אלא איירי דיקא בעי למיתנא תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה דמומן שאינו**

וחנן זישא (סס דף נז). דתקע ליה לחזריה וכן זכמה מקומו ויש לומר זככל הנהו אפשר דתקע זה את זה ע"י דתפסי או דלומר אקבעיה לדינא זכרין ישראל כדאיתא זסוף פרק קמא דז"ק (דף טו). וי"מ דוקא גזילות שעל ידי חבלות כמו דמיננו זי תרי ומחו אהדדי עד שמוקף אחד וגחול את חזירו כדי האי גוונא לא שכיח ולא עבדינא שליחותיהו ור"מ והיאך היו דנין דיני גזילות וזכאסו נשך (ז"מ דף סא): **היאך היו דנין דיני ריבית הא אמרינן ריש הגחול קמא (דף זד):** הגולנים ומלוי זריבית שהחזירו אין מקבלין מהם וי"ל דהא אמרינן זימי רבי נשנית משנה זו ומפרש דכינו את הווקא זימיו ולא לפניו ולאחריו משום עובדא דהתם ולאכי לא פריך דתם מכמה משניות אלא מזרייתת ששנאן רבי לרבי חייא: **אנא מעתה טעו לא ישלמו.** פירש זקונטרס כיון דזרשות קא עבדי הוי שאינו מומחה כדמומחה ולשון כ"ש שאמה נועל בו' אין מתיישב דלא ה"ל למימר כ"ש אלא ה"ל למימר א"כ אמה בו' אלא משמע מלשון כ"ש דמכא נעילת דלת הוה פריך וה"פ כיון דחיישת לנעילת דלת הוה לן למימר טעו לא ישלמו דאי מחייבת להו לשלם לא יתרו להמתנע זדין וכל

תאמר מאי קושיא הא לא מחייב לשלם אלא כ"כ נעל ונתן זדי כדאמר זבחד ונתן: **ועוד** שלשה שלשה למה לי. איכא דוכתי דדייק הכי ואיכא דוכתי דלא דדייק: **ומדאורייתא** חד נמי בשר. פירש זקונטרס דקסבר אין עירוב פרשיות כתיב כאן וקשה דא"כ זבדק תשפט למה לי לכך נראה דאפי' למאן דאית ליה עירוב פרשיות קאמר: **אי אפשר דאית בהו חד דגמיר.** דמאן דלא גמיר פסול לדינא כדמוכח זזה זורר (לקמן דף גז). דתנן זה פוסל דיניו של זה ופריך זגמיר כל כמיניה דפסיל לדיינים ומשני זעברכות דסוריא ופירש שם זקונטרס שהם יושבי קרנות ואע"ג דפליגי רבנן ואמרי אימתי זונמן זשניא עליהם ראייה שהם קרובים או פסולים הא לאו הכי לא מני פסיל היינו דווקא זעברכות שנתמנו להיות דיינים: **כ"ש דנפישו יושבי קרנות.** גס כאן פריך מכא זה כיון דחיישת ליושבי קרנות הוה לן למימר טעו לא ישלמו כדי שלא יתרחקו הנהו דגמירי ואו אי אפשר דליכא חד דגמיר פריך כ"ש דנפיש לכן ישלמו כדי שלמדו דיני ממונות שלא יטעו פן יתחייבו לשלם: **לרבא** אית דרשמואל. זבה"ג פוסק כשמואל אע"ג דרבא פליג עליה משום דרב נחמן קאי כוותיה לקמן (דף ה) והא דלמר זפרק ז' דכתבות (דף כג). וזם גבי ג' שעברו לקיים את השטר ומת אחד מהן ודילמא רבנן זדי רב אשי כשמואל סבירא להו דמשמע דאין הלכה כשמואל ה"פ כשמואל זעלמא סבירא להו זקיום וזוה אין הלכה כמותם דאפילו רב נחמן דקאי כשמואל זשניס שדנו דיניהם דין מודה דקיום שטרות זג' כדאמר זחוקת זבתים (ז"ב דף מ. וס) וכן הא דלמר זזה זורר (לקמן דף ג. וס) גבי אודייתא ודילמא רבנן זדי רב אשי כשמואל סבירא להו התם נמי ה"פ כשמואל זעלמא סבירא להו זבאודייתא וכתבו זבדולאה זפני שנים זבל קנין וזוה אין הלכה כמותו כדאמר התם זפני שנים וקנו מיודו כותבין וזפני זשלשה כותבין ואפילו לא קנו מיודו וכדמפרש התם דקבעי דוכתא ושלמי וזממני ליה: **זוק** היינו חבלות. לאו זשור שזוק שור קאמר דהא איתא זבדולאה (ז"ב דף פד. וס) דגובין אותו זככל ולא זעין מומחין אלא זשור זשזוק אדס והא דקאמר משום דקבעי למיתני ח"נ דלא כ"ש דקאמר (סס ג.) אף תס שחבל זבדס משלם זנותר כ"ש ומיהו נראה דאיירי זכל ענין אף זשור זשזוק שור דהא מוסק זבדולאה (סס דף פד): דהא דגובין זככל נוקי שור זשור היינו דווקא נוקי שן ורגל דמועדין מתחלתן אכל נוקי קרן אמרינן התם דאין מועד זככל:

(א) נלקמן ג: וע"ש פירש"י. (ב) ועי' חוספות זכורות לא: דיה א"כ. (ג) נלקמן ה: ז פו: זמנות זכ. (ד) ז"ק טו. זמנות זמא. (ה) ז"ל אחר ד"ה זית. (ו) ושי"ע חוספות ז"ק זד: ד"ה זימין. (ז) ועי' חוספות זכורות לא: ד"ה א"כ.

תורה אור השלם

- משפט אחד יהיה לכה לקבץ פגור פאורח ויהיה פי אפי' יי אלהיכם.
- ויקרא כד כב לא תעשו עול במשפט לא תשא פני דל ולא תהדר פני גדול בצדק תשפט צדקת: ויקרא יט טו

מוסף רש"י

משפט אחד יהיה לכם. וכוין דלשכחן דכתיב זדיני נפשות ודרשת וחקרת פי (דברים יג) הוא הדין לדיני ממונות (יבמות קכב). אלא מעתה טעו. ז"ד זדיני ממונות. לא ישלמו. דדילמא אי שנקת להו לדיש ולחקור הוה רוחא למילמא ולא הוה טעו (לקמן זב). כל שכן אתה נועל. דמתיילאן להספיד ע"י ז"ד טועין (סס). פלגא נוקא. שמייה (כתבות חרה שור תס (כתבות סא). ממונה. דין הא ששלמנו ואינו קנס, ונפקא מינה דאי מודה מקמי דלחו סהדי לא מיפטר (ז"ק טו). ומשלם על פי עצמו (כתבות סס).

כג א מיי פ"ז מהלכות זוקי מומן הלכה ז ופ"ה מהל' סנהדרין הל' ט סגמ ענין סו זו טו"ע ח"מ סימן א סעף ג: רבינו חננאל שנאמר משפט אחד יהיה לכם ומה טעם אמרו דיני ממונות לא בעו דרישה וחקירה כדי שלא תנעול דלת בפני לוויין. כלומר אס תצריכהו למומחין ימנע מלהלוות אחד את חברו כי אומר אס יכפור איו יסרב אנה אמצא מומחין שיינו ורציאו משפטי טוב לי שלא להלוות. ונמצא נמנע מלהלוות. ואקשי עליה אי הכי דהודא קמני כמתניתין למה לי למיתנא ג' דיני ממונות וג' דיני חבלות ואת אפרת דהכי קמני כמתניתין מה הן דיני ממונות גזילות וחבלות ואת אפרת רבא לעולם תרתי קמני כלומר כי דיני ממונות בין הודאות והלואות בין דיני ממונות (גזילות) שלשה מומחין בעינן. ואמאי אבדורו רבנן האידנא בהודאות והלואות אפי' הדיקות משום דרבי חנינא. רב אחא בריה דרב איקא אמר מדאורייתא אפילו חד כשר שנאמר בצדק תשפט עמיתך. ומשום שוכני מדינות בהם מומחין התקינו ג' אמר אי אפשר דלית בהו חד דגמיר. וקיי"ל (ב) כרב אחא בריה דרב איקא דמדאורייתא חד והוא מומחה וקבלוה עלייהו דדין דיני ממונות זכדיעין למימר לקמן.

(ב) מובא בס' ד' רמ"ה.